

نتشر صاچر
مرکز تخصصی زده خانه اجه

نسخه جدید
آموزش جامع قرآن
جلد پنجم
www.ketab.ir

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
گروه علمی قرآن

آموزش جامع قرآن جلد پنجم

مرکز نشر هاجر - ناشر تخصصی زن و خانواده

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران / گروه علمی قرآن

۳۰۴ صفحه رقعی

۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸-۳۵۳-۹

۴۰۰ نسخه

چاپخانه زلال کوثر

چاپ ششم ۱۴۰۳

قیمت در hajarpub.ir

www.ketab.ir

آموزش جامع قرآن جلد ۵

تهیه و تنظیم مرکز مدیریت حوزه های علمیه

خواهران، گروه علمی قرآن.

ویراست ۲.

قم مرکز نشر هاجر، ۱۴۰۰ - ج: ۱۴/۵ - ۲۷/۵۰ س.م.

۹-۳۵۲-۳۷۸-۶۰۰-۹۷۸ / فیبا / مسلسل: ۱۸۵۰

کتابنامه: قرآن - راهنمای آموزشی قرآن --- Qur'an

قرآن - بررسی و شناخت Qur'an --- Surveys

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران - گروه علمی قرآن . مرکز نشر هاجر

Hajer Center for Scientific Studies and Publications, Center management Hajer Elmeh sirtes, Centre Publications hajer

۱۱۶۶۵/۲ ۲۹۷/۱-۲ ۲۶۵۴۳۸۶

قم / بلوار معلم / مجتمع ناشران / واحد ۱۱۴

تلفن: ۰۲۵-۳۱۰۱۵ پیامگ: ۱۰۰۰۳۱۰۱۵

hajarpub.ir

info@hajarpub.ir

فهرست

۵	پیش‌گفتار
۱۵	درس ۱: سوره بقره (شناسه و توصیف)
۲۰	درس ۲ و ۳: سوره بقره (آیات ۱ تا ۷)
۲۸	درس ۴ و ۵: سوره بقره (آیات ۲۱ تا ۲۵)
۳۹	درس ۶: سوره بقره (آیات ۳۰ تا ۳۴)
۴۵	درس ۷: سوره بقره (آیات ۳۵ تا ۳۹)
۵۱	درس ۸ و ۹: سوره بقره (آیات ۴۰ تا ۴۸)
۶۵	درس ۱۰ و ۱۱: سوره بقره (آیات ۱۲۴ تا ۱۲۹)
۷۴	درس ۱۲ و ۱۳: سوره بقره (آیات ۱۳۰ تا ۱۴۱)
۸۶	درس ۱۴ و ۱۵: سوره بقره (آیات ۱۶۸ تا ۱۷۳)
۹۴	درس ۱۶ و ۱۷: سوره بقره (آیات ۱۷۴ تا ۱۷۷)

- درس ۱۸ و ۱۹: سوره بقره (آیات ۲۲۴ تا ۲۲۸)..... ۱۰۶
- درس ۲۰ و ۲۱: سوره بقره (آیات ۲۲۹ تا ۲۳۲)..... ۱۱۶
- درس ۲۲ و ۲۳: سوره بقره (آیات ۲۳۳ تا ۲۳۵)..... ۱۲۵
- درس ۲۴ و ۲۵: سوره بقره (آیات ۲۳۶ تا ۲۴۲)..... ۱۳۳
- درس ۲۶ و ۲۷: سوره آل عمران (شناسه و توصیف)..... ۱۴۷
- درس ۳۰ و ۳۱: سوره آل عمران (آیات ۵ تا ۹)..... ۱۶۳
- درس ۳۲ و ۳۳: سوره آل عمران (آیات ۱۰ تا ۱۸)..... ۱۷۲
- درس ۳۴ و ۳۵: سوره آل عمران (آیات ۳۳ تا ۴۱)..... ۱۸۹
- درس ۳۶ و ۳۷: سوره آل عمران (آیات ۴۲ تا ۵۱)..... ۱۹۷
- درس ۳۸ و ۳۹: سوره آل عمران (آیات ۵۲ تا ۶۳)..... ۲۰۸
- درس ۴۰ و ۴۱: سوره آل عمران (آیات ۱۱۲ تا ۱۱۳)..... ۲۱۸
- درس ۴۲ و ۴۳: سوره آل عمران (آیات ۱۱۶ تا ۱۲۰)..... ۲۲۸
- درس ۴۴ و ۴۵: سوره آل عمران (آیات ۱۳۹ تا ۱۴۸)..... ۲۳۹
- درس ۴۶: سوره احزاب (شناسه و توصیف)..... ۲۵۰
- درس ۴۷ و ۴۸: سوره احزاب (آیات ۱ تا ۸)..... ۲۵۵
- درس ۴۹ و ۵۰: سوره احزاب (آیات ۲۸ تا ۳۴)..... ۲۶۸
- درس ۵۱ و ۵۲: سوره احزاب (آیات ۳۵ تا ۴۰)..... ۲۷۹
- درس ۵۵ و ۵۶: سوره احزاب (آیات ۶۹ تا ۷۳)..... ۲۹۸

پیش‌گفتار

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

خدا را سپاس گزاریم که توفیق تألیف جلد پنجم از آموزش جامع قرآن کریم را به گروه مؤلفان عطا فرمود تا قدمی هرچند ناچیز، به سوی تکمیل معارف این کتاب هدایت بخش در سطح جامعه برداشته شود.

هرچه از زمان آغاز تدریس این شیوه جدید در مدارس و حوزه‌های علمیه می‌گذرد، بازخوردهای مثبتی از سوی اساتید و طلاب به دست ما می‌رسد که انگیزه بیشتری برای بهینه‌سازی این شیوه آموزش، به گروه مؤلفان می‌دهد؛ و از سوی دیگر با رصد تجربیات و موفقیت‌های این کتاب، یا عدم تحقق تمام اهداف طرح در برخی از کلاس‌ها، به تعالی بخشی این روش در تألیفات جدید پرداخته و حتی در چاپ‌های مجدد از مجلدات قبلی به تکمیل و تغییر در برخی مطالب آن‌ها اقدام خواهیم کرد.

جلد حاضر و اجد این ویژگی‌ها می‌باشد:

۱. مباحث مربوط به قرائت در چهار جلد گذشته به این ترتیب بود: فصیح خوانی، صحیح خوانی، زیباخوانی و برخی قواعد وقف و ابتدا. در جلد پنجم به مباحث رسم و ضبط خواهیم پرداخت که بخش مهمی از مهارت‌های قرائت به آن وابسته است. مباحث قرائت این جلد نیز، مانند چهار جلد قبلی، مهارت محور، مسئله محور و سوره محور ارائه می‌شود. این شیوه ارائه مطالب، تاکنون سابقه نداشته و با کمک فکری و سلیقه‌های اجرایی اساتید معظم، قطعاً قابل رشد و تعالی می‌باشد. از اساتید محترم و با سابقه خواهشمندیم، هم در کیفیت بیان قواعد و هم در ارائه مثال‌ها و تمرین‌ها، پیشنهادهای سازنده و تجربیات ارزنده خویش را در اختیار گروه مؤلفان قرار داده تا در مرحله تبدیل جزوه به کتاب، مورد استفاده قرار گیرد.

۲. در این جزوه، شاهد بودیم که سوره‌های قرآن به مرحله جامعه‌پردازی و تشکیل حکومت اسلامی در مدینه هستیم. سوره نازل شده در مدینه، ۲۶ سوره به این امر، اختصاص یافته است. در جلد پنجم آموزش جامع قرآن، با تمرکز بر سوره‌های بقره (نزول ۸۷)، آل عمران (نزول ۸۹) و احزاب (نزول ۹۰) در نظر گرفته شده است تا برخی از مؤلفه‌های اجتماع‌پردازی و استقرار حکومت اسلامی در قرآن، شناسایی و به اطلاع طلاب محترم رسانده شود. در این سوره‌ها بر تنظیم مناسبات میان مسلمانان به خصوص روابط خانوادگی، مناسبات با رهبر جامعه اسلامی، رابطه مسلمانان با اهل کتاب، روابط ایشان با مشرکان و کافران معاند، تأکید شده است. چون بخش قابل توجهی از بنیان‌های اجتماع رشید اسلامی محصول تنظیم درست مناسبات زنان و مردان و نظام صحیح شکل‌گیری، کارکرد و انحلال خانواده است، به آیات مرتبط با این بخش توجه ویژه شده است. امیدواریم در جلد بعد مؤلفه‌های مربوطه به کمال رسند.

۳. جزوه در حجم چهار واحد درسی و برای هر هفته چهار جلسه؛ و به مدت ۶۴

جلسه یک‌ساعته تدوین شده است. با توجه به احتمال تعطیلی برخی روزها، ۸ جلسه کم و در نتیجه مباحث این جلد در ۵۶ درس، تنظیم شده است. تأکید می‌شود، در صورت عدم اختصاص ساعات مورد نظر به این درس، اهداف تربیتی، انگیزشی و آموزشی طرح دچار نقص می‌شود. از استادان محترم و مسئولان آموزشی مدارس تقاضا می‌کنیم با برنامه‌ریزی مناسب، زمینه برگزاری حداکثر جلسات را فراهم کنند.

۴. برای تأمین زمان مناسب مباحث، حجم درس‌ها، کاهش یافته و تعداد جلسات افزایش یافته است. در نتیجه حجم کلی این جلد نسبت به جلدهای قبلی تغییر چندانی نداشته است اما فرصت برای ارائه مطالب بیشتر شده است.

۵. در جزوه پیش‌رو حجم مطالب تفسیری و فرائفسیری بیشتر شده است؛ همان‌طور که در جلد چهارم مشاهده کردید، زمان قرائت در جلسه درس، از ۲۵ دقیقه به ۱۵ دقیقه کاهش یافته است. افزون‌آن‌که توان طلاب محترم برای فعالیت‌های تفسیری و درک معارف منسجم سوره‌ها بیشتر شده است. در نتیجه زمان تفسیر به ۳۵ دقیقه افزایش یافته است.

۶. برای این‌که طلاب محترم با آرامش بیشتری به تأمل و تدبیر در معارف سوره پرداخته، فرصت بیشتری برای بحث و ارائه و گفت‌وگو در مورد درس‌ها ایجاد شده و انسجام مباحث تقویت شود، حجم برخی از درس‌ها برای دو جلسه تنظیم شده است. از اساتید محترم انتظار می‌رود این درس‌ها را به نحو شایسته‌ای تقسیم و تنظیم کنند. به این منظور مناسب است:

اولاً. در هر دو جلسه، بخش قرائت را اجرا و در صورت لزوم تکرار شود.

ثانیاً. آموزه‌های زندگی به تناسب تقسیم موضوعات دو جلسه نیز تقسیم شوند. به این صورت که آموزه‌های متناسب با مطالب هر جلسه، در همان جلسه مطرح شود.

۷. در درس‌هایی که به شناسه سوره‌ها اختصاص دارد، به اساتید توصیه می‌شود کل سوره را با ویدئو پروژکتور یا قرآن مکتوب، در معرض دید طلاب قرار داده و گزارش اجمالی سوره را با آیات متناظر تطبیق دهند تا از طریق ارتباط چشمی، فهم منسجم سوره برای طلاب تسهیل شود.

۸. آزمون درس قرائت سوره، طبق نظام‌نامه آموزش قرآن سطح دو حوزه‌های علمیه خواهران، همانند جلد چهارم، برگزار می‌شود. یعنی علاوه بر آزمون عملی و کسب مهارت قرائت آیات هر درس که در طول ترم و در آخر ترم گرفته می‌شود، دو نمره از آزمون کتبی آخر ترم نیز به مباحث تئوری بیان شده در بخش قرائت سوره اختصاص دارد.

۹. در مباحث تفسیری، فراتفسیری و علوم قرآنی، مقداری از متن درس به صورت عربی و از منابع اصلی ارائه شده است. هدف از این کار، آشنایی بیشتر طلاب با متون اصلی و منابع تفسیری است. ان شاء الله در جلد ششم، مقدار متن‌های عربی بیشتر خواهد شد. برای بهره‌برداری بیشتر از این متون، توصیه‌های زیر به طلاب و اساتید ضروری است:

الف. طلاب عزیز! تا حد امکان از نوشتن ترجمه و اعراب‌گذاری در متن خودداری کنید و تلاش کنید با خواندن و فهمیدن عبارات عربی آشنا شوید. در نهایت، سعی کنید فقط ترجمه یا اعراب کلماتی را که در خواندن و فهمیدن آن مشکل دارید بنویسید. توجه دارید که نوشتن ترجمه یا اعراب‌گذاری در متن، حافظه را کند و سرعت ملکه شدن خواندن صحیح، درک مطلب و ترجمه دقیق را به تأخیر می‌اندازد. پیشنهاد می‌کنیم مطالب را در پانویس یا حاشیه با مداد نوشته و بعد از ثبت ذهنی پاک کنید.

ب. اساتید محترم! به جهت این‌که برخی از این متون، دارای ترجمه فارسی نیستند، برخی کلمات مشکل را در پاورقی ترجمه کرده‌ایم. شما می‌توانید با مطالعه قبلی، کلمات دیگری را هم که نیاز به ترجمه و توضیح دارد، به همین شیوه (در

پاورقی) برای طلاب بازگو کنید و برننوشتن ترجمه و اعراب‌گذاری در متن کتاب، نظارت کنید.

۱۰. طبق تأکیدات اساتید و اهداف متعالی این شیوه آموزش و با توجه به تجربیات گذشته و انس طلاب با روش فهم معارف سوره‌های قرآن به روش آموزش جامع، اساتید محترم می‌بایست، در سه ترم دوم (آموزش قرآن ۴ تا ۶) ارائه برخی از مطالب تفسیری و فرائد تفسیری را به عهده طلاب بگذارند. این کار علاوه بر ایجاد فرصت بیشتر و تنوع در کلاس، موجب آمادگی ایشان و کسب مهارت‌های تفسیرگویی می‌شود. از این رو طبق مصوبات نظام‌نامه، مقداری از نمره عمل‌کردی طلاب به همین بخش مربوط است و اساتید محترم با برنامه‌ریزی مناسب، زمینه ارائه مطالب تفسیری و فرائد تفسیری درس‌ها را به صورت مساوی بین طلاب ایجاد کرده تا برای اختصاص نمره به ایشان با مشکلی مواجه نشوند.

۱۱. اختصاص زمان بیشتر در کلاس به مباحث تفسیری، نباید اهمیت قرائت روزانه و مداوم قرآن را فروکاهد. به ویژه در درس‌هایی که در دو جلسه ارائه می‌شود، نباید از قرائت روزانه در هر جلسه غافل شد. علاوه بر این که از اساتید محترم خواهش مندیم ضمن اجرای دقیق قرائت روزانه در کلاس، با سفارش و هم‌چنین نظارت بر قرائت روزانه طلاب (حتی در روزهایی که درس قرآن برگزار نمی‌شود) و هم‌چنین تشویق ایشان به حفظ آیات، لذت انس دائمی با قرآن را به کام ایشان بچشانند.

۱۲. در این جزوه، علاوه بر منابعی که در مقدمه جلد اول مطرح شد، به فراخور حال و نیاز به مطالب عمیق و فنی‌تر، منابع دیگری نیز استفاده شده است. از جمله: الکافی (کلینی)، تفسیر نور الثقلین (حویزی)، تفسیر الامثل فی تفسیر کتاب الله المنزل (آیه الله مکارم شیرازی)، الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل (زمخشری)، نقد شبهات پیرامون قرآن (آیه الله معرفت)، تلخیص التمهید (آیه الله معرفت).

در پایان، همانند همیشه دست یاری به سوی همه کارشناسان و اساتید محترم گشوده و مشتاقانه پذیرای پیشنهادات، انتقادات و مشورت‌های ارزنده شما هستیم تا این شیوه جدید آموزشی که مأخوذ از سیره نبوی ﷺ است به کمال رسیده و سهم عمده‌ای از انس با قرآن در جامعه را به دوش بکشد.

و من الله التوفیق

«گروه مؤلفان»

۱۴۰۰/۰۴/۱۵

www.ketab.ir